

Zoals gebruikelijk bij dergelijke themabundels hoeft er geen systematische of enigszins coherente behandeling verwacht te worden. Bij elkaar vormen ze een nogal bonte staalkaart van benaderingswijzen. En dat is geen bezwaar, het lijkt me een signaal dat de nog zo jonge subdiscipline begripsgeschiedenis een boeiende experimenteerfase doormaakt. Maar al te grote grepen, al te veel synthese, kunnen dan wel eens averechts werken. Een voorbeeld levert het lange en monotone inleidende artikel van P. den Boer, dat de bundel *Beschaving* opent. Het wil een overzicht bieden van de ontwikkeling die het Frans (Engelse) begrip 'civilisation' en het Duitse begrip 'Kultur' in de loop van een aantal eeuwen doormaken. Op zichzelf blijkt het geen onzinnige exercitie om eens na te gaan hoe het discours telkens weer verandert en hoe daarbij invloeden van nabij (politieke of sociale veranderingen) dan wel invloeden van veraf (ontwikkelingen in andere landen) vaak vrij eenvoudig als verklaring kunnen worden aangewezen. Maar gaandeweg het artikel vraag je je af waarom dit allemaal zo in zijn algemeenheid is uitgezocht, waarom niet een paar *case histories* behandeld naar aanleiding van een duidelijke vraagstelling en een verfijnde analyse, waarbij goed naar de gebruikssfeer van begrippen wordt gekeken? Nu lopen filosofische verhandelingen en het dagelijkse spraakgebruik hinderlijk door elkaar.

Dat een panoramische aanpak toch ook wel vruchtbaar kan zijn bewijzen de verschillende bijdragen van R.A.M. Aerts. Samen met W.E. Krul schetst hij het 'zinken' van de begrippen 'beschaving' en 'cultuur'; in beide gevallen heeft zich onder invloed van maatschappelijke ontwikkelingen een oprekking van het toepassingsbereik van de term voorgedaan. In de achttiende eeuw werd 'beschaving' een ideaal dat weliswaar werd gedragen door gezeten burgers, maar uiteindelijk iedereen aanging. Het gebruik van het begrip 'cultuur' nam een aanloop in de wetenschap, waar het aanvankelijk werd gebruikt voor 'hogere' beschavingsvormen, en dat dan vooral bij Duits georiënteerde historici. Maar het begrip kwam in handen van etnologen en antropologen, verloor daardoor langzamerhand zijn normstellende inhoud, en werd een overkoepelend descriptief begrip voor de manier waarop een groep of samenleving denkt of is georganiseerd.

Het zijn schoksgewijs verlopende evoluties in het woordgebruik, die nooit los staan van maatschappelijke veranderingen. Aerts en Krul laten niet na telkens naar die maatschappelijke voedingsbodem te zoeken, en zo ontstaat een echt panorama met niet alleen weidsheid maar ook diepte. Mooi is hoe ze aantonen dat 'cultuur' in de verschillende emancipatie- en democratiseringsbewegingen van de twintigste eeuw weer iets normstellends krijgt, niet uit naam van het 'hogere' maar van het 'eigene'.

Binnen de neerlandistiek heerst de overtuiging dat de filoloog met uitsterven wordt bedreigd, maar de gestage opmars van begripsgeschiedenis toont aan dat er een mooi nieuw werkterrein ligt waar neerlandici grote diensten zouden kunnen bewijzen. En veel avonturen beleven. Bovendien zijn ze als geen ander in staat detaillering en historische nuancering aan te brengen. Aan de bundels is dan ook door veel neerlandici een bijdrage geleverd. Een van de bijzonderste is het artikel van W.P. Gerritsen, die zijn *Werdegang* als onderzoeker van het begrip 'hoofsheid' beschrijft. Het is een prachtige, en binnen de vakgeschiedenis unieke, beschouwing waarin we de onderzoeker verslag zien doen van een jarenlange worsteling met de betekenis van het zo simpel ogende woord 'hoofsheid'. De slotsom is dat een begrip als 'hoofsheid' geen eenduidige statische inhoud gehad kan hebben, zeker niet voor het geheel van de West-Europese cultuur. Cultuurcentra en individuen doen voortdurend hun invloed gelden. En uiteindelijk maakt de tijd alles anders.

René van Stipriaan

Geven om te krijgen. Literair mecenaat in Nederland tussen 1900 en 1940 / Helleke van den Braber. – Nijmegen : Vantilt, 2002. – 416 p. ; 24 cm
ISBN 90-75697-77-5 Prijs: € 25,-

In *Geven om te krijgen* richt Helleke van den Braber zich op de sociaal-economische positie van de schrijver binnen het Nederlandse literaire veld tijdens de eerste vier decennia van de twintigste eeuw. Zij belicht dit aspect niet primair vanuit het gezichtspunt van de auteur of het literaire werk, maar vanuit het perspectief van instituties en individuen die zich actief hebben ingezet om financiële en aanverwante noden van de schrijver te lenigen. Daarbij gaat het volgens de onderzoeker echter niet om eenrichtingsverkeer. Zoals de titel van dit Utrechtse

proefschrift suggereert, verwacht ook de gevende partij voordeel. De studie vestigt met andere woorden de aandacht op de literaire 'mecenaatscultuur' als een dynamisch geheel van financiële, culturele en maatschappelijke transacties en interacties tussen schrijvers aan de ene kant en literaire instanties en vermogende literatuurliehebbers aan de andere kant.

Deze literatuursociologische studie bevat zeven hoofdstukken. Na een behandeling van de uitgangspunten, de vraagstelling en de belangrijkste theoretische concepten (grotendeels geïnspireerd op werk van Bourdieu) in het inleidende hoofdstuk, volgt in het tweede hoofdstuk een bespreking van het belang van mecenaat voor de Nederlandse literatuur in de negentiende eeuw. De onderzoeker wijst op de aanvankelijk geringe betekenis ervan, maar betoogt dat er aan het einde van de eeuw – in het licht van de professionalisering van de schrijver en veranderende kunstopvattingen sinds de Tachtigers – opnieuw een voedingsbodem voor een bloeiende mecenaatscultuur is ontstaan. Het derde hoofdstuk laat schrijvers en critici zelf aan het woord; het biedt een reconstructie van hun debat over de rol van ondersteuning en mecenaat zoals zij dat tussen 1905 en 1935 met tussenpozen in diverse literaire tijdschriften (met name *De stem*, *De gids*, *De nieuwe gids*, *De vrije bladen* en *Den gulden winckel*) hebben gevoerd. De volgende drie hoofdstukken zijn elk gewijd aan een casus aan de hand waarvan de mecenaatspraktijk binnen de Nederlandse literatuur van de eerste decennia van de twintigste eeuw nader wordt uitgewerkt. De eerste gevalstudie richt zich op het functioneren van het ondersteuningsfonds van de VVL, de in 1905 opgerichte Vereniging van Letterkundigen. De twee overige deelstudies belichten de activiteiten van twee weldoeners, de socialistische Amsterdamse verzekeringsdirecteur Frans Mijnsen (1872-1954) en de meer modernistisch georiënteerde Utrechtse assuradeur Mathieu René Radermacher Schorer (1888-1956). Een kort concluderend hoofdstuk sluit het onderzoek af.

Naast de helder geschreven inleiding zijn de studies gewijd aan de twee weldoeners het meest sprankelend. Het betreft twee met veel inleving geschreven portretten van mannen met grote betrokkenheid bij de literaire kunst van hun tijd en de scheppers ervan. In beide gevallen wordt na een beknopte biografische inleiding ingezoomd op hun netwerk van contacten binnen de wereld van kunst en literatuur. Bij Mijnsen gaat de onderzoeker uit van de gastenlijst voor het feest ter gelegenheid van zijn vijftigste verjaardag in 1922, waarop tussen de 130 namen van genodigden die van schrijvers als Karel Alberdingk Thijm, J.C. Bloem, P.C. Boutens, Carry van Bruggen, Dirk Coster, Willem Kloos, A. Roland Holst, Henriëtte Roland Holst, Annie Salomons en Albert Verwey voorkomen. In het geval van Radermacher Schorer vervult de lijst van mensen die een bijdrage hebben geleverd aan het Album Amicorum dat hij op zijn zestigste verjaardag in 1948 cadeau kreeg dezelfde functie. Hierop prijken namen als Jacques Bloem, N.A. Donkersloot, Anton van Duinkerken, Martinus Nijhoff, Gerrit Rietveld, A. Roland Holst, Henriëtte Roland Holst, Charley Toorop en Victor van Vriesland. De keuze voor deze strategie is een gelukkige, want de lezer krijgt zo onmiddellijk een indruk van het sociaal-culturele milieu waarin Mijnsen en Radermacher Schorer zich bewogen. De lijsten vormen bovendien het uitgangspunt voor een zorgvuldige analyse van de mecenaatsnetwerken van beide mannen, resulterend in een classificatie van maar liefst vijfendertig vormen van steunverlening aan de betrokken schrijvers die op overzichtelijke wijze in tabellen in beeld wordt gebracht.

Mijnsen, aanvankelijk werkzaam bij het verzekeringsbedrijf van zijn vader, begon rond de eeuwwisseling zijn eigen verzekeringsmaatschappij, Providentia, waarvan hij tot 1937 directeur zou zijn. Als Amsterdams zakenman had hij veel contacten in het bankwezen en zakenleven van de stad, maar hij had ook literaire aspiraties en publiceerde kritieken, vertalingen en toneelstukken. Vanwege zijn beperkte creatieve talent richtte hij zijn aandacht gaandeweg op andere domeinen binnen het literaire veld. Zo was hij ruim veertig jaar bestuurslid van de VVL, en was hij eveneens actief in diverse verwante organisaties, zoals het in 1919 opgerichte Willem Kloos Fonds. Mijnsen was tevens lid van de SDAP en bestuurslid van de aan die partij gelieerde Vereniging Kunst aan het Volk. Hij had geen strikt socialistische kunstopvatting, maar hing een burgerlijk cultuurspreidingsideaal aan. Door zijn actieve maatschappelijke opstelling kwam hij volop in contact met schrijvers, die hij ook op individuele basis steun verleende. Doorgaans was die hulp incidenteel of eenmalig, maar een dozijn schrijvers (onder wie Alberdingk Thijm, Kloos en Heijermans) heeft hij tientallen jaren materiële ondersteuning geboden.

Radermacher Schorer volgde in 1921 zijn vader op als directeur van de Utrechtsche Algemeene Brandwaarborg- en Verzekeringsmaatschappij (later Tiel-Utrecht). Zijn activitei-

ten als mecenas vloeiden voort uit een voorliefde voor kunst, bibliothele boeken en een esthetisch engagement met het modernisme. Vanaf eind jaren twintig was de salon in zijn huis aan Wilhelminapark 12 het voornaamste instrument van zijn mecenaatspraktijk. Hier ontving hij schrijvers en kunstenaars, en organiseerde hij lezingen en bijeenkomsten. Maar hij was ook penningmeester van de stichting 'De gemeenschap' en de Utrechtse Filmliga en groeide in de jaren dertig uit tot een centrale figuur in het plaatselijke culturele leven. Gaf Mijnsen regelmatig directe ondersteuning in de vorm van geld, Radermacher Schorer had een voorkeur voor meer indirecte vormen van steunverlening, bijvoorbeeld door een schrijver uit te nodigen om tegen vergoeding een lezing te geven, door manuscripten te kopen of in te tekenen op bijzondere uitgaven, of door als informele zaakwaarnemer de financiële en administratieve belangen van een schrijver of kunstenaar te behartigen.

Hoewel Van den Braber uitgebreid de persoonlijke motieven van beide weldoeners belicht, is het haar vooral te doen om het bredere verband waarin zij hun activiteiten als mecenas ontpleiden. In haar studie staat een ruime opvatting van mecenaat centraal en hierin past het hoofdstuk over het ondersteuningsfonds van de VVL, een vorm van geïnstitutionaliseerd mecenaat waarop de verenigingsleden in financiële nood een beroep konden doen. De commissarissen van het fonds hadden grote zeggenschap over welke aanvragen wel en niet gehonoreerd werden. Dat Mijnsen hierbij eveneens een centrale rol vervulde, onderstreept uiteraard de relevantie van de netwerkbenadering. De onderzoeker concludeert dat het fonds 'decennialang een vruchtbare vorm van geïnstitutionaliseerd mecenaat [heeft] verleend in een tijd waarin schrijvers weinig andere hulpbronnen konden aanboren' (p. 191).

Deze slotsom verwijst indirect naar een belangrijk spanningsveld binnen het onderzoek, namelijk dat tussen kunst en sociologie. Want hoe weten we of hoe meten we wat 'een vruchtbare vorm' van mecenaat is? In deze studie fungeert mecenaat uitsluitend als een sociologisch fenomeen dat in al zijn verschijningsvormen wordt geclassificeerd. Vanuit die invalshoek is het bijvoorbeeld relevant dat Mijnsen in 1939 de rekening van de verhuizing van J.C. Bloem betaalde, dat hij Kloos jaarlijks een zending sigaren deed toekomen, dat hij zorgde voor een steen op het graf van Ary Prins en regelde dat er een standbeeld van Heijermans in het Vondelpark kwam te staan (p. 232-233). Maar hebben we in zulke gevallen nog te maken met een weldoener 'die de schepping mogelijk maakte' (p. 25)? Radermacher Schorer wilde als mecenas ervoor zorgen 'dat er iets nieuws ontstaat', maar is hij daarin geslaagd? De onderzoeker gaat voorbij aan de betekenis of kwaliteit van het werk van de ondersteunde schrijvers en doet in wezen geen uitspraken over de waarde van de onderzochte mecenaatspraktijken. Maar als het VVL-ondersteuningsfonds 'een vruchtbare vorm' van mecenaatsverlening wordt genoemd, wat zijn dan de criteria voor zo'n oordeel? Hier wreekt zich de louter literatuursociologische blik.

Een andere kanttekening heeft betrekking op het lange derde hoofdstuk, een taaie inventarisatie van meningen van schrijvers en critici over de sociaal-economische dimensie van kunst- en literatuurproductie in de beginperiode van de twintigste eeuw. Het gaat hier om het in kaart brengen, het *mapping* van een 'debat'. Dit kan een uiterst zinvolle onderzoeksactiviteit zijn, mits het gepresenteerde resultaat in dienst staat van een specifieke stelling waarvan de onderzoeker de lezer wil overtuigen. Die is in dit geval echter grotendeels afwezig. Bovendien bestaat het geschetste debat over ondersteuning feitelijk uit verschillende afzonderlijke discussies rond het thema van de economische en maatschappelijke positie van de schrijver. Door ze bij elkaar te nemen wordt een zekere continuïteit gesuggereerd, maar dit gaat ten koste van de historische specificiteit van de afzonderlijke discussies en leidt ook tot weinig tot de verbeelding sprekende conclusies in de trant van 'Geen van de auteurs meent dat mecenaat in een moderne, commerciële kunstwereld niet thuishoort' (p. 147). Het 'debat' komt met andere woorden niet tot leven, mist een duidelijke inzet en is te zeer een constructie van de onderzoeker. Dat het na 1933 'doodbloedde', zoals zij aangeeft, wekt dan geen verwondering meer.

Een derde kanttekening heeft betrekking op het gebruik van Bourdieu. Aan zijn werk ontleende concepten zijn met name: literair veld, materiële en symbolische productie en soorten kapitaal (financieel, sociaal, cultureel). In *De regels van de kunst* (1994) zet hij dit conceptuele apparaat in om de vorming van de structuur van het literaire veld ten tijde van Flaubert in beeld te brengen. Daarbij postuleert hij een permanente machtsstrijd tussen het literaire veld

en andere velden, zoals het intellectuele, het artistieke en het politieke, alsook tussen de bezitters van specifieke vormen van kapitaal. Het 'veld' impliceert strijd om de inzet van het spel dat zich daarbinnen afspeelt, alsmede onderlinge strijd tussen de diverse velden. Bij Van den Braber komt deze sociologische visie uiteindelijk in een verwaterde vorm terug. Zij relateert in haar inleiding de bruikbaarheid van Bourdieu door te betogen dat er ook sprake is van samenwerking, gedeelde liefde voor de kunst en wederzijdse steunverlening binnen het Nederlandse literaire veld in de door haar onderzochte periode (p. 48). Dit kan wel zo zijn, maar hiermee haalt zij tegelijkertijd de angel uit de theorie van Bourdieu. Al behouden zijn begrippen binnen haar onderzoek hun richtinggevende kracht, hun toepassing krijgt gaandeweg een loos karakter. Dit komt onder meer tot uiting in de regelmatig terugkerende en steeds plichtmatiger wordende vermelding dat mecenas en begunstigde auteur soorten kapitaal uitwisselen. Wanneer er bijvoorbeeld tegen het einde van de studie, in de conclusie van het hoofdstuk over Radermacher Schorer, wordt vermeld dat hij door zijn inzet voor de wereld van kunst en literatuur zijn sociaal en cultureel kapitaal vergroot, betekent dat nog maar weinig.

Van den Brabers onderzoek als geheel schept niettemin een veelzijdig kader voor een beter begrip van de sociaal-economische positie van de Nederlandse schrijver. Door zich te begeven naar de marges van het literaire veld om te zien welke actoren zich daar ophouden en welke interacties en onderhandelingen daar plaatsvinden, geeft zij inzicht in een moeilijk toegankelijk domein en opent zij de deur naar een meer historisch, dynamisch en collectief begrip van literatuurproductie. Haar onderzoek heeft bovendien concrete gebruikswaarde. In een studie uit 1933 van A.M. de Jong over Israël Querido kan men bijvoorbeeld het volgende lezen: 'Sommige mensen hebben het hem vele jaren lang materiëel mogelijk gemaakt, zich [...] naar zijn diepste wezensaard te kunnen uitleven' (p. 57). Wie graag wil weten wie die mensen waren, iets waar De Jong verder niet op ingaat, kan de tabellen in de studie van Van den Braber raadplegen en zien dat niet alleen Mijnssen Querido vanaf 1915 zestien jaar individueel heeft gesteund, maar dat ook het ondersteuningsfonds van de VVL hem tussen 1913 en 1932 diverse malen geld heeft toegeschoven, en wel voor een totaalbedrag van 860 gulden, en dat in 1934-1935 ook zijn weduwe 50 gulden uit datzelfde fonds heeft ontvangen. Bovendien kan men in Bijlage 4 zien dat Querido in 1931-1932 eveneens uit een ander fonds – opgezet in 1919 door het Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen – 750 gulden kreeg uitgekeerd. (Met behulp van de tabel in Bijlage 2 kan men de bedragen naar hun tegenwoordige waarde in euro's omrekenen.)

Ondanks deze encyclopedische dimensie blijven in *Geven om te krijgen* de achtergronden en verhalen bij de diverse interacties tussen afzonderlijke auteurs en de mecenaatscultuur grotendeels buiten beeld. In tal van opzichten, en zeker met terugwerkende kracht, kan men bijvoorbeeld de Nederlandse literatuur van de jaren dertig als bijzonder vruchtbaar beschouwen. Maar welke bijdrage de mecenaatscultuur of de weldoeners uit die periode daaraan hebben geleverd, blijkt op grond van deze studie amper nader te bepalen. Veel schrijvers van naam uit die tijd komen niet of nauwelijks in het boek voor. Vanuit deze invalshoek staat de waarde van de studie van Van den Braber dus niet op zichzelf, maar kan deze zich eventueel bewijzen in combinatie met meer inhoudelijk of auteursgericht onderzoek. De vele recent gepubliceerde biografieën over schrijvers uit de eerste helft van de twintigste eeuw bieden hiertoe mogelijk een eerste aanzet. Een auteur/mecenasrelatie die bij Van den Braber nog het meest gestalte krijgt is die tussen Marsman en Radermacher Schorer. Met name in de jaren dertig fungeerde laatstgenoemde in toenemende mate als zaakwaarnemer van de veel in het buitenland verblijvende schrijver. Het geschetste beeld van hun relatie vormt een interessante aanvulling op de aan Marsman gewijde biografie uit 1999 van Jaap Goedegebuure. Hierin komt Radermacher Schorer wel voor, maar krijgt hij niet de betekenis voor Marsman die het onderzoek van Van den Braber lijkt te suggereren. Toch biedt ook zij slechts een beperkte blik op Marsman en het mecenaat, voor zover slechts zijn band met Radermacher Schorer wordt belicht. En op zijn beurt bevat Goedegebuures Marsmanbiografie informatie die het beeld van diens sociaal-economische positie nuanceren, zoals gegevens over voorschotten, royalties en de rol van andere mecenasen, alsook het gegeven dat de jonge Marsman zich ondanks geldgebrek te goed voelde om al voor ondersteuning uit het VVL-fonds of andere fondsen in aanmerking te komen.

Van den Brabers conclusie, die luidt dat zij op grond van haar drie *case studies* een 'substantieel deel' van 'de vooroorlogse mecenaatscultuur' heeft blootgelegd, is dan ook beslist voorbarig. Mede door de afwezigheid of ontoegankelijkheid van bronnen blijft in veel gevallen onduidelijk wat de betreffende mecenas of het VVL-ondersteuningsfonds precies heeft bijgedragen aan het werk van een auteur of aan het literaire veld als geheel. Haar brede, culturele meenaatsopvatting impliceert juist het bestaan van een wijdvertakt netwerk van relaties waarin talloze actoren een meer of minder belangrijke rol vervullen. En bovendien, hoe groot is een 'substantieel deel'? Van den Braber geeft voor geen enkele Nederlandse auteur uit de onderzochte periode een compleet beeld van zijn of haar relatie tot de mecenaatscultuur. Wel biedt haar studie een onmisbaar historisch en theoretisch kader voor nieuw onderzoek over de band tussen meenaat en schrijverschap binnen het Nederlandse literaire veld. En dat is, dunkt me, een zelfs substantiëlere bijdrage.

Ton Brouwers

Naar aanleiding van *TNTL* 118 (2002), *Web* 91-95

N.a.v. Jan Kleinepier, bespreking van E. Tol-Verkuyl: *Fundamenten voor taalbeschouwing. Een synthese van opvattingen over het gebruik van taalkundige kennis in het taalonderwijs*. In: *TNTL* 118 (2002), *Web* 91-95.

Repliek

Voor deze interessante bespreking van mijn dissertatie heb ik veel respect vanwege de degelijkheid van de bespreking, de belangstelling voor het onderwerp die eruit blijkt en voor de grondige verwerking van de inhoud van het boek. De bespreking is voor mij interessant, omdat ik het belangrijk vind te weten hoe geïnteresseerde en deskundige collega's reageren op de inhoud van het boek. Mijn boek is immers op te vatten als de theoretische voorbereiding op een *taalgebruiksgrammatica* voor het taalonderwijs, een grammatica die nog moet worden geschreven op basis van de denkbeelden die ik in de dissertatie ontwikkel. Kritische opmerkingen op de inhoud van mijn dissertatie zijn daarom welkom.

Op enkele passages uit de recensie wil ik nader ingaan. Onder de insprinking (*Web* 92) staat: 'Door de inbedding in een situatie of context behoeven niet alle drie de aspecten expliciet tot uiting te komen'. Ik ben van mening dat *in principe* in elke vorm van taalgebruik alle drie de dimensies aan de orde komen, zij het in wisselende verhoudingen en op verschillende manieren. Als er in een uiting in een gesprek geen fraai zinspatroon te herkennen is, is dat juist het opmerken waard: het ontbreken van een 'goede' structuur heeft betekenis voor de interpretatie van de uiting.

De indeling in woordsoorten is op *Web* 93 onderwerp van kritische bespreking. Ik merk daarbij op dat ik in feite de traditioneel onderscheiden soorten woorden orden op grond van hun gebruiksmogelijkheden bij de zinsvorming en bij de vorming van complexe zinnen als onderdeel van een gesprek of tekst als geheel. Het is waar dat ik daarbij probeer de termen te vereenvoudigen, maar de relatie met de traditionele indeling ontbreekt daarbij niet. Men kan gemakkelijk van de ene naar de andere soort benaming overstappen. Ik vind daarom niet dat mijn indeling *een breuk* met de traditie betekent. De poging tot vereenvoudiging komt voort uit de behoefte aan een soberder en waar mogelijk meer semantische terminologie, omdat voor leerlingen de gangbare etiketten vaak te complex zijn (zoals *bijvoeglijk gebruikt betrekkelijk voornaamwoord*). Verder zijn in het bijzonder de woorden uit de derde groep uitsluitend interpreteerbaar in de context of situatie. Anders gezegd: de interpretatie ervan is domeingebonden. Daarin verschillen ze fundamenteel van de woorden in de eerste groep.

Het ene punt waarin mijn woordsoortindeling werkelijk afwijkt, is dat ik de interjecties buiten de woordsoorten houd. Daarin sta ik niet alleen: Overdiep doet het al in 1937 en Droste zet de interjectie ook apart (*Het stiefkind onder de woordsoorten: de interjectie* (Levende Talen 1961, p 495-511). Verder wordt in literatuur op het gebied van T2 de interjectie als *interactionele expressie* eveneens apart gezet, omdat zij geen functie heeft bij de zinsvorming.